

Avd. för Hållbar Energianvändning
Helen Aristondo Magnusson
016-544 22 93
helen.magnusson@energimyndigheten.se

Miljö- och Samhällsbyggnadsdepartementet
103 33 Stockholm

Redovisning av uppföljning av rådgivningsinsatser avseende värmepannor

Energimyndigheten har i regleringsbrev för år 2006, M2005/6183/E fått i uppdrag att per den 1 oktober 2006 i samråd med Boverket vidta erforderliga åtgärder för att tillämpa informations- och rådgivningsalternativet i artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/91/EG av den 16 december 2002 om byggnaders energiprestanda. Uppdraget skall bedrivas utifrån redovisningen den 30 september 2005 (dnr M2005/5044/E). Underlag för rapportering till Europeiska kommissionen skall redovisas senast den 1 oktober 2006.

Energimyndigheten lämnar härmed en redovisning av uppdraget.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Thomas Korsfeldt, avdelningschefen Andres Muld, enhetscheferna Carin Karlsson, Maria Malmkvist, handläggaren Anna Forsberg, samt handläggaren Helen Aristondo Magnusson, den sistnämnda föredragande.

Thomas Korsfeldt
Helen Aristondo Magnusson

Informations- och rådgivningsinsats för värmepannor

Rapportering av genomförda aktiviteter fram till 1 oktober
2006

Förord

Energimyndigheten vill med följande rapport lämna ett svar på uppdrag 8 som Energimyndigheten fått i regleringsbrevet 2006 att per den 1 oktober 2006 ta fram ett underlag för rapportering till Europeiska kommissionen rörande uppföljning av rådgivningsinsatser avseende värmepannor. Uppdraget har bedrivits utifrån redovisningen den 30 september 2005 (dnr M2005/5044/E) och har skett i samråd med Boverket.

Arbetet med genomförandet av informations- och rådgivningsinsatsen var planerat att påbörjas redan i januari i år, men svårigheter att bemanna uppdraget har försenat starten av arbetet med insatsen.

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Inledning	6
3	Bakgrund och syfte med insatsen	8
3.1	Insatsens mål	8
3.2	Målgrupp och intressenter	9
3.3	Insatsens avgränsning	9
4	Planerat utförande och aktivitetsplan	10
4.1	Planerade aktiviteter inom ramen för insatsen	10
4.2	Projektets organisation	13
5	Styrmedel för att gynna förnyelsebara uppvärmningsformer	15
5.1	Energi- och koldioxidskatten.....	15
5.2	Handel med utsläppsrätter	16
5.3	Stöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus	16
5.4	Stöd för installation av solvärme i flerbostadshus och lokaler.....	16
5.5	Investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet	17
5.6	Klimp.....	17
6	Sammanfattande beskrivning av nuläget	18
6.1	Det oljeeldade pannbeståndet	18
6.2	Användning av fossila bränslen och utsläpp av koldioxid från bostads- och servicesektorn samt industrisektorn	18
6.3	Energimyndighetens aktiviteter.....	20
6.4	Sammanfattning av regionala aktiviteter.....	21
7	Diskussion och slutsatser	25
8	Referenser	26

1 Sammanfattning

Energimyndigheten har i enlighet med 2006 års regleringsbrev fått i uppdrag att driva en informations- och rådgivningsinsats riktad till fastighetsägare med fossileldade värmepannor. Insatsen syftar till att få privata och offentliga organisationer med fastigheter, där fossileldade uppvärmningssystem förekommer, att vidta effektiviserings- och/eller konverteringsåtgärder. Insatsen är begränsad till att omfatta fastigheter med brännare i storleksordningen 20-500 kW. Motivet till detta är bland annat att få aktiviteter pågå för att påverka just dessa målgrupper.

Insatsen är planerad att pågå under perioden fram till utgången av år 2010. Energimyndigheten ska svara för övergripande projektledning, medan energikontoren engageras för regional och lokal samordning. Inom ramen för insatsen ska bland annat en kartläggning av pannbeståndet genomföras, ett generellt informationsmaterial tas fram samt ett samarbete med bransch- och intresseorganisationer upprättas. De regionala aktiviteter som redan idag pågår eller har planerats ska i största möjliga mån samordnas med insatsen.

Användningen av fossila bränslen för uppvärmningsändamål i flerbostadshus och lokaler har stadigt minskat under de senaste 20 åren och har framförallt ersatts med fjärrvärme. Energi- och koldioxidskatten, stigande priser på olja samt stöd för genomförande av konverteringsåtgärder är några av de effekter och styrmedel som påverkar och har påverkat utvecklingen. Även användning av olja inom industrisektorn har minskat, vilket till stor del beror på en ökad elanvändning och energieffektivisering. Det totala antalet TWh som insatsen omfattar ligger på drygt 5 TWh.

Kartläggningen av pannbeståndet ses som en bas för att kunna ta fram en referens som kan användas för att följa upp hur många som nåtts av insatsen, utfört åtgärder, minskad oljeförbrukning etc. Energimyndigheten ser att en riktad informations- och rådgivningsinsats kan medverka till att hållbara uppvärmningslösningar blir installerade och till att negativa konsekvenser på byggnader och inomhusmiljö undviks. Energimyndigheten ser även energikontoren som en viktig kanal för att nå ut till de olika målgrupperna.

Informations- och rådgivningsinsatsen för värmepannor kommer att samordnas med den nationella energieffektiviseringskampanjen "Minska energianvändningen så spar du pengar och miljö".

2 Inledning

Energimyndigheten har i regleringsbrevet 2006, M2005/6183/E, fått i uppdrag att ”i samråd med Boverket vidta erforderliga åtgärder för att tillämpa informations- och rådgivningsalternativet¹ i artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/91/EG av den 16 december 2002 om byggnaders energiprestanda. Uppdraget skall bedrivas utifrån redovisningen den 30 september 2005 (dnr M2005/5044/E). Underlag för rapportering till Europeiska kommissionen skall redovisas senast den 1 oktober 2006”.

Redovisningen (dnr M2005/5044/E) utgör en kommunikationsstrategi framtagen av Energimyndigheten år 2005 med följande förslag till uppbyggnad av återrapporering:

- En kort beskrivning av informations- och rådgivningsinsatsens utformning med motiv till avgränsning (20-500 kW), aktivitetsplan samt uppställda mål för insatsen.
- Beskrivning av de styrmedel som påverkar och har påverkat utvecklingen av andelen oljeeldade pannor såsom energi- och koldioxidskatten, skatteavdraget till offentlig sektor för konverteringsåtgärder (OFFROT) och bidraget till konvertering av oljeeldade pannor
- En statistisk beskrivning av den historiska utvecklingen av det svenska oljeeldade pannbeståndet
- Antalet fastighetsägare med fossileldade värmepannor i effektintervallet 20-500 kW som under tvåårsperioden på något sätt

¹ Den svenska regeringen har beslutat att anta alternativ 8b enligt direktivet 2002/91/EG, de två alternativen lyder:

”a) Fastställa nödvändiga åtgärder för regelbunden inspektion av värmepannor som eldas med icke förnybara flytande eller fasta bränslen med en nominell effekt på 20- 100 kW. Sådana inspektioner får även tillämpas på värmepannor för annat bränsle.

Värmepannor med en nominell effekt på över 100 kW skall inspekteras åtminstone vartannat år. För värmepannor som eldas med gas kan denna period utsträckas till fyra år.

I fråga om värmeanläggningar med värmepannor med en nominell effekt på över 20 kW och som är äldre än 15 år skall medlemsstaterna fastställa nödvändiga åtgärder för en engångsinspektion av hela värmeanläggningen.

På grundval av inspektionen, som skall innehålla en bedömning av värmepannans effektivitet samt pannans dimensionering i förhållande till byggandens energibehov, skall experter ge råd till användarna om utbyte av värmepannorna, andra förändringar i värmesystemet och alternativa lösningar.

b) Vidta åtgärder för att säkerställa att råd ges till användare om utbyte av värmepannorna, andra förändringar i värmesystemet och alternativa lösningar som kan omfatta inspektioner för att bedöma värmepannans effektivitet samt huruvida den är av lämplig storlek. Den totala verkan av ett sådant tillvägagångssätt bör i stort sett motsvara verkan av bestämmelserna i a. Medlemsstater som väljer detta alternativ skall vartannat år översända en rapport till kommissionen där likvärdigheten i tillvägagångssättet bedöms.”

nåts av informationsinsatsen och samtidigt vidtagit någon typ av åtgärd för att antingen effektivisera eller konvertera sin värmepanna

- Antalet i procent av de utvalda målgrupperna som har nåts av informations- och rådgivningsinsatsen
- Totalt minskad olje användning [toe] i förhållande till referens, dvs. där ingen informations- och rådgivningsinsats har skett
- Totalt minskade koldioxidutsläpp [ton CO₂] i förhållande till referens

En beskrivning av insatsens utformning, avgränsning samt uppställda mål ges i kapitel 3. Planerat utförande, aktivitetsplan och insatsens organisation beskrivs närmare i kapitel 4. Vidare, i kapitel 5, ges en beskrivning av de styrmedel som påverkar utveckling av andelen oljepannor. I samråd med Boverket har en beskrivning av handel med utsläppsrätter samt om klimat-investeringsprogrammet, Klimp, lagts till.

Den statistik som finns idag avseende det oljeeldade pannbeståndet härrör från verksamhetsåret 2003, vilket beror på ändrade rutiner för de kommunala sotningsregistren. Inom ramen för insatsen kommer en kartläggning av pannbeståndet att genomföras där i första hand befintliga kommunala sotningsregister kommer att användas. Dessa register saknar, i de flesta fall, uppgifter om bränsleförbrukning, uppvärmd yta etc. Förslag på hur detta kan lösas beskrivs närmare i kapitel 4.1. Statistik över pannbeståndet och användningen av olja för uppvärmningsändamål redovisas i kapitel 6, liksom utsläppen av koldioxid för hela bostads- och servicesektorn, dvs. inklusive småhus.

Planeringsarbetet för genomförandet av informations- och rådgivningsinsatsen påbörjades den 1 juni 2006. Några konkreta informationsinsatser inom ramen för uppdraget har ännu inte genomförts. Däremot har informationsinsatser som ligger i linje med EU-direktivet och uppdraget i regleringsbrevet genomförts, med stöd från Energimyndigheten. En av dessa aktiviteter är en sol- och pelletsvärmeturné som genomfördes i Örebros Energikontors regi och beskrivs bland andra närmare i kapitel 6. Dessutom pågår arbetet med att utveckla ingången ”Råd och tips – företag” på Energimyndighetens webbplats.

3 Bakgrund och syfte med insatsen

Direktivet om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG) antogs i Europaparlamentet i december 2002 och arbetet med att införa detta direktiv har pågått sedan dess. Energimyndigheten har fått regeringens uppdrag att driva informations- och rådgivningsaktiviteten enligt artikel 8 b) i ovanstående direktiv. Det övergripande målet med insatsen är att minska importberoendet av fossila bränslen, minska koldioxidutsläppen samt effektivisera energianvändningen och åstadkomma en effektiv användning av naturresurser.

Alternativet till informations- och rådgivningsinsatsen är en regelbundet återkommande pannkontroll för pannor med en nominell effekt över 100 kW. För värmeanläggningar med en nominell effekt 20-100 kW som är äldre än 15 år ska medlemsländerna som väljer detta alternativ fastställa nödvändiga åtgärder för en engångsinspektion av hela värmeanläggningen. Den totala verkan, oavsett vilket alternativ som väljs, ska vara överensstämmande.

Den planerade informations- och rådgivningsinsatsen ska i första hand riktas mot ägare till fastigheter med medelstora pannor, d.v.s. med brännareffekter i intervallet 20-500 kW. Insatsen ska anpassas till regionala och lokala förutsättningar, eftersom bl.a. tillgången till och synen på fjärrvärme och fastbränsle skiljer sig åt landet över. Dessutom är pannbeståndet inte jämt fördelat över landet, ett fåtal regioner har relativt sett högre andel fossileldade pannor än andra. För några fastighetsägare är konverteringsalternativet inte av intresse, varför det är nödvändigt att ta fram alternativa lösningar som ändå kan leda till att målet med projektet uppnås.

3.1 Insatsens mål

I EG-direktivet anges målet till att informationen och råden om effektivisering av äldre pannor ska nå mottagarna och att denna information, eller dessa råd, ska ha samma verkan som om de skett genom inspektioner. Någon tidsram inom vilken detta ska vara uppnått finns inte angiven, men medlemsländerna ska vartannat år rapportera utfallet till kommissionen. Detta mål har förtydligats och det övergripande målet med insatsen är att:

- Få privata och offentliga organisationer med oljeuppvärmda fastigheter att vidta effektiviserings- och/eller konverteringsåtgärder som minskar utsläppen av koldioxid och importberoende av fossila bränslen.

Regeringen har satt upp som mål att beroendet av fossila bränslen ska brytas till år 2020. I arbetet med insatsen kommer även detta mål att eftersträvas, effektmålen har dock begränsats till att gälla för de närmaste fem åren, dvs. till utgången av år 2010.

- Efter fem år ska 50 % av fastigheterna som har oljepannor med brännare i effektintervallet 20-500 kW, i de regioner där insatsen genomförts, ha vidtagit någon form av effektiviserings- och konverteringsåtgärd.
- Vidtagna åtgärder ska inom samma tidsperiod och effektintervall ha lett till en minskad olje användning motsvarande 20 % jämfört med när informations- och rådgivningsinsatsen startade.

3.2 Målgrupp och intressenter

Utgångspunkt för valet av slutliga målgrupper har varit ägare till fastigheter där enskilda oljeeldade värmepannor har en brännareffekt på 20-500 kW. Fastigheter med pannor under dessa effekter samt pannor upp till 1 MW ska dock kunna dra nytta av informationsinsatsen. Målgrupperna har delats in i sju olika kategorier:

- Offentliga fastighetsägare
- Tillverkningsindustri i egna fastigheter
- Tjänste- och handelsföretag
- Tjänsteföretag där värmekonsumtion är viktig för tjänsten, exempelvis hotell, friskvårdsanläggningar etc.
- Ideella föreningar med egna fastigheter
- Bostadsrättsföreningar och mindre hyresfastighetsföretag
- Större hyresfastighetsföretag

Eftersom regionala energikontor, sötare, energirådgivare, bransch- och intresseorganisationer samt utrustningsleverantörer kommer att engageras i arbetet med insatsen är även dessa viktiga målgrupper. Boverket, Naturvårdsverket och Räddningsverket berörs delvis av insatsen, varför dessa ska hållas informerade om projektets fortskridande och resultat. Vidare ska en diskussion föras med energikontoren om vilka målgrupper som bör prioriteras.

3.3 Insatsens avgränsning

Informationsinsatsen vänder sig inte till ägare av oljepannor i kategorin småhus eller till oljepannor i fjärrvärmesystem eller andra större panncentraler. Flera delar av materialet och de planerade aktiviteterna ska dock även med fördel kunna användas för effektivisering och konvertering av pannor uppemot 1 MW. Motivet till denna avgränsning är bland annat att få aktiviteter pågå för att påverka just dessa målgrupper att effektivisera sin uppvärmning, samt att fokus har legat på eluppvärmning. Dessutom underlättas möjligheterna att genomföra riktade informations- och rådgivningsinsatser. Projektet berör enbart fossileldade värmepannor eftersom syftet är att genom effektiviserings- och konverteringsåtgärder minska utsläppen av koldioxid och importberoendet av fossila bränslen.

4 Planerat utförande och aktivitetsplan

4.1 Planerade aktiviteter inom ramen för insatsen

De planerade aktiviteterna inom ramen för insatsen, som sammanfattas nedan, presenteras mer utförligt under respektive rubrik. Några aktiviteter har redan påbörjats, bland annat har en referensgrupp bildats, med representanter från Boverket, Naturvårdsverket, Föreningen Sveriges Energikontor, Fastighetsägarna, Skorstensfejarna samt Stockholms Miljöförvaltning, för samordning och informationsutbyte. Under hösten 2006 ska även en branschnära referensgrupp etableras.

Arbetet med att ta fram ett centralt informationsmaterial som vänder sig till målgruppen små och medelstora verksamheter med fossileldad uppvärmning har redan påbörjats. Informationsmaterialet beräknas finnas tillgängligt kring årsskiftet 2006/2007.

Regionala informations- och rådgivningsinsatser ska startas upp under hösten 2006. Detta ska ske i samarbete med de regionala energikontoren som tar fram regionalt anpassade genomförandeplaner för informationsarbetet och för inventering av det fossileldade pannbeståndet i aktuellt effektintervall. Under hösten 2006 ska Energimyndigheten även tillse att en central expertrådgivare finns tillgänglig via telefon för specifik rådgivning. Nedan följer en lista över de aktiviteter som Energimyndigheten, i samarbete med energikontoren, planerar att genomföra till hösten 2007.

- Initiering av regionala informations- och rådgivningsinsatser
- Regionala kartläggningar av det oljeeldade pannbeståndet
- Produktion av informationsmaterial till broschyr och webb
- Utbildning av nyckelspridare av information
- Målgruppsanpassade seminarier och föredrag
- Utvecklat samarbete med bransch- och intresseorganisationer
- Rådgivningsinsats angående konvertering från fossileldad uppvärmning

De främsta kvalitativa målen för de planerade aktiviteterna är att:

- 90 % av målgruppen rent fysiskt har nåtts av, eller haft goda möjligheter att nås av, information och råd två år efter att insatsen påbörjats i deras region.
- 50 % av dem som nåtts av informationen ska kunna uttrycka gillande och intresse för att vidta åtgärder senast två år efter att insatsen påbörjats i deras region.

4.1.1 Energimyndigheten

Produktion av informationsmaterial till broschyr och webb

Ett informationsmaterial är under utarbetande som ska anpassas till målgruppen små och medelstora verksamheter med fossileldad uppvärmning. Broschyren ska öka kunskapen om och intresset för de möjligheter som finns att konvertera fossileldade uppvärmningssystem till andra system, som minskar belastningen på miljö och uttaget av naturresurser. Dessutom ska de tänkta mottagarna av informationen på ett pedagogiskt sätt motiveras att genomföra energieffektiviseringsåtgärder i byggnaden och uppvärmningssystemet för att på så sätt minska sin energianvändning och förbrukning av fossila bränslen. Det material som tas fram ska även anpassas till webben samt kunna användas som stöd vid målgruppsanpassade seminarier och föredrag.

Utbildning av nyckelspidare av information

Utbildning ska anordnas för de aktörer som utgör de viktigaste gränssnitten mot målgruppen, såsom regionala energikontor, kommunala energirådgivare och sotare. Energimyndigheten stöttar med underlag och tar i samarbete med nämnda aktörer under hösten 2006 fram en utbildningsplan och ett lämpligt utbildningsmaterial. Redan idag erbjuds de kommunala energirådgivarna utbildning i Energimyndighetens regi, bland annat en grundutbildning som omfattar praktisk rådgivning samt energianvändning i byggnader och inomhusklimat. Dessutom pågår planering av en kurs som ska beröra rådgivning till företag, vilket kräver en delvis annan inriktning på grund av andra förutsättningar jämfört med exempelvis småhusägare.

Utvecklat samarbete med bransch- och intresseorganisationer

En referensgrupp har upprättats bestående av representanter från Stockholms Miljöförvaltning, Skorstensfejarna, Fastighetsägarna, Naturvårdsverket, Föreningen Sveriges Energikontor samt Boverket. Valet av representanter har utgått från att försöka samla spridare och mottagare av den planerade informationen för att underlätta kommunikationen mellan dessa två grupper. Under projektperioden fram till 31 december 2007 planeras fyra-sex samordningsmöten att hållas, där ett första möte är planerat till oktober/november i år.

En förutsättning för att insatsen ska ge resultat är att involvera branscherna för de berörda målgrupperna. Tänkbara organisationer är Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen, Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare, Arbetsgivaralliansen och Kooperationens Förhandlingsförbund samt Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, HSB Riksförbund, Bostadsrättscentrum och Riksbyggen. Representanter från dessa organisationer kan bland annat fungera som referens i framtagandet av ett informationsmaterial. I ett längre perspektiv ska detta samarbete utökas.

Energimyndigheten har även för avsikt att upprätta ett samverkansforum där leverantörer av bränslen och värmesystem samt utförare såsom konsulter och

installatörer. Ett förslag på organisationer som kan ingå i gruppen är Svenska Solenergiföreningen, Pelletsintressenters Samorganisation, Swedish Heating Boilers and Burners Association, VVS-Installatörerna, VVS-tekniska Föreningen, Svenska Värmepumpsföreningen samt eventuellt Svensk Fjärrvärme. Leverantörer och utförare kan på så sätt få möjlighet att nå ut med nya produkter och systemlösningar samtidigt som Energimyndigheten får möjlighet att nå ut med sitt budskap och kan möta det behov av utbildning och information som dessa grupper eftersöker.

Rådgivningsinsats angående konvertering från fossileldad uppvärmning

En expertrådgivare är under upphandling och ska under hösten 2006 finnas tillgänglig två-tre dagar per vecka för rådgivning rörande konvertering från oljeuppvärmning till uppvärmning med bibränslen. Insatsen är begränsad till de regioner där projektet startas upp. Beroende på insatsens genomslag ska en utvärdering genomföras liksom en diskussion föras om en eventuell fortsättning under nästkommande år. Dessutom bör diskuteras om fler experter måste engageras och hur detta ska lösas när fler regioner påbörjar sina informations- och rådgivningsinsatser.

4.1.2 Energikontoren

Initiering av regionala informations- och rådgivningsinsatser

Under hösten 2006 påbörjas insatsen i två-tre regioner och inom två-tre målgrupper i respektive region. I övriga regioner påbörjas insatsen med flytande start under åren 2007-2008. Fastigheter med fossileldade värmepannor med brännare i effektintervallet 20-500 kW ska informeras om de möjligheter till stöd som finns idag för konverterings- och effektiviseringsåtgärder, samt om olika systemlösningar tillgängliga för uppvärmning som alternativ till fossila bränslen. Målet är även att nå ut till installatörer och konsulter för att öka deras kunskap inom området.

Energikontoren föreslås få ansvar för genomförandet av insatsen på regional och lokal nivå samt ser till att samordning sker med andra informationsinsatser. En översiktlig inventering över vilka regionala aktiviteter som redan nu pågår och är planerade har genomförts, se kapitel 5. Tillsammans med energikontoren bestäms i vilken turordning som insatserna ska påbörjas i respektive region och vilka målgrupper som ska prioriteras.

Förutom att arrangera målgruppsanpassade seminarier och föredrag får de regionala energikontoren i uppdrag att sammanställa värme- och energirapporter. Dessa rapporter ska innehålla information om uppvärmningens roll och framtida utveckling i målgruppernas olika verksamheter och ska kunna användas som underlag för uppföljning och utvärdering av insatsen.

Kartläggning av det oljeeldade pannbeståndet

Under hösten 2006 kommer en kartläggning av det fossileldade pannbeståndet med brännareffekter i storleksintervallet 20-500 kW att påbörjas. Syftet med

kartläggningen är att få fram ett underlag för att kunna redovisa effekterna av genomförda informations- och rådgivningsinsatser, dvs. dels hur många fastighetsägare som nåtts av informationsinsatsen och samtidigt vidtagit effektiviserings- och/eller konverteringsåtgärder och dels hur mycket oljeförbrukningen och koldioxidutsläppen har reducerats till följd av genomförda åtgärder. För att kunna redovisa detta, liksom kunna göra en jämförelse med alternativ 8 a (Inspektion av värmepannor) i EU-direktivet 2002/91/EG, bör uppgifter som årsförbrukning av olja, uppvärmd lokal- och/eller bostadsyta samt typ av verksamhet/ägarkategori samlas in.

Det sekundära syftet med kartläggningen är att lokalisera de värmepannor som berörs av insatsen samt dess ägare. Idag finns kommunala sotningsregister att tillgå för detta ändamål. De uppgifter som tas fram kan användas för riktade informations- och rådgivningsinsatser.

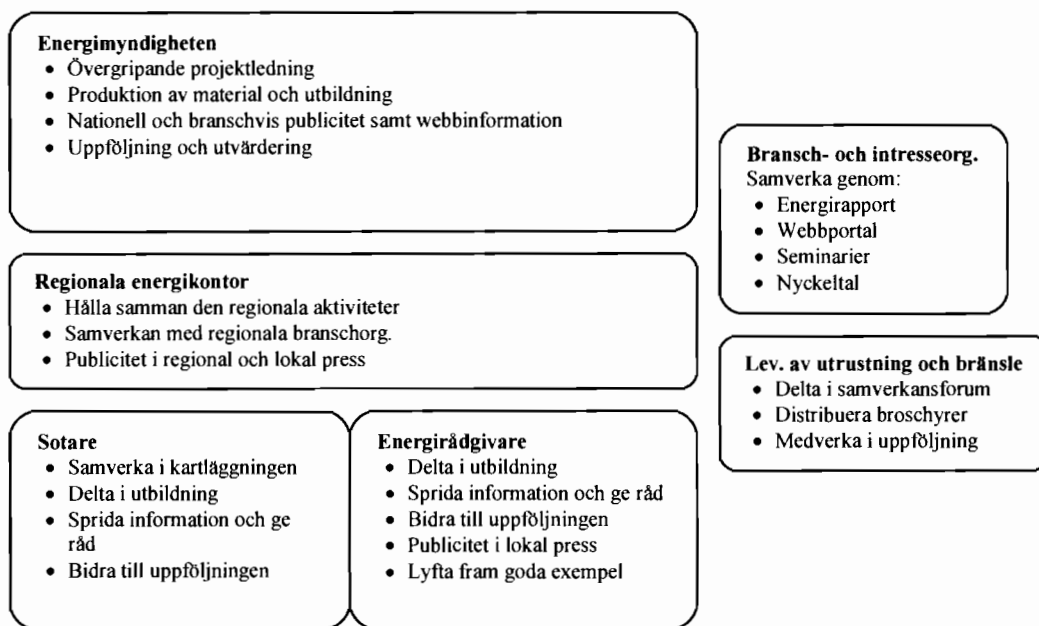
Kartläggningen föreslås ske regionvis, där de regionala energikontoren rapporterar och sammanställer enbart de uppgifter som är nödvändiga för att kunna mäta de mål som satts upp för insatsen. I sotningsregistren saknas vissa uppgifter, varför dessa uppgifter ska kompletteras. En diskussion pågår med skorstensfejarna om deras möjligheter att komplettera uppgifter som saknas. Energimyndigheten finansierar ett projekt kallat VEDAIR, som avser ett internetbaserat verktyg som kan användas av kommunerna för deras uppföljning av miljömål. Projektet berör i första hand småskalig briobränsleeldning och pannor upp till 50 kW, men även oljepannor finns med. Möjligheterna att uppdatera detta verktyg med pannor upp till 500 kW undersöks.

4.2 Projektets organisation

Energimyndigheten har anställt en projektledare på heltid fram till 31 december 2007 som, tillsammans med framförallt energikontoren, ska driva arbetet med informations- och rådgivningsinsatsen. Energimyndigheten svarar för den övergripande projektledningen och samordningen på nationell nivå. Förutom att ansvara för framtagandet av informations- och utbildningsmaterial samt publicitet gentemot nationell media och branschmedia svarar Energimyndigheten även för etablering och ledning av samarbeten med bransch- och intresseorganisationer.

Energimyndigheten kommer att anlita energikontoren för att samordna insatsen på lokal och regional nivå, samt upprätthålla kontakten med regionala bransch- och intresseföreningar. De ska även fungera som en rådgivningsresurs för energirådgivarna, sotarna och andra regionala aktörer berörda av insatsen. Avseende kartläggningen av oljepannor ansvarar energikontoren för samordning gentemot de aktörer som genomför den. Energikontoren ska sträva efter att samverka med de kommunala energirådgivarna och använda dem som resurs under förutsättning att detta inte inkräktar på deras ordinarie arbetsuppgifter.

I figur 1 nedan ges en översiktlig bild över fördelningen av ansvarsområden.

Figur 1: Fördelning av ansvarsområde inom insatsen

5 Styrmedel för att gynna förnyelsebara uppvärmningsformer

De ekonomiska styrmedel som finns idag för att gynna förnyelsebara uppvärmningsformer omfattas av energi- och koldioxidskatten samt stöden för konvertering från oljeuppvärmning och direktverkande el liksom investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i offentlig sektor. Användningen av framförallt olja för uppvärmningsändamål har stadigt minskat under de senaste 20 åren och därmed även utsläppen av koldioxid från oljeanvändning. Det är framförallt de stigande priserna på olja samt energi- och koldioxidskatten som bidragit till denna utveckling.

5.1 Energi- och koldioxidskatten

Den allmänna energiskatten, som funnits med olika syften i flera decennier, betalas för alla bränslen som används för uppvärmningsändamål utom torv och är bland annat beroende av energiinnehållet. Den rådande energibeskattningen syftar till att bidra till en effektivare energianvändning, gynna användningen av biobränslen, skapa drivkrafter för att minska företagens miljöbelastning och skapa förutsättningar för inhemsk produktion av el.

Till miljöstyrande skatter räknas koldioxid- och svavelskatt. Koldioxidskatten, som infördes år 1991, betalas per utsläppt kilo koldioxid för alla bränslen utom biobränsle och torv. En svavelskatt infördes även den 1991 och betalas per utsläppt kilo svavel för kol och torv. För svavelinnehållet i olja betalas per kubikmeter för varje tiondels viktprocent, med undantag för olja med mindre än 0,05 viktprocent svavelinnehåll, som är befriad från svavelskatt.

Dagens nationella koldioxidskatter har, tillsammans med övriga styrmedel i de nordiska länderna, medverkat till att koldioxidutsläppen begränsats. De nationella skatterna har alltså haft god klimatpolitisk effekt. I rapporten ”Styrmedel inom klimatpolitiken – modellberäkningar samt problemorienterade beskrivningar och analyser” påvisas dock att en övergång till gemensamma internationella styrmedel, exempelvis handel med utsläppsätter, skulle medverka till en mer kostnadseffektiv koldioxidreduktion i Norden.

Den tillverkande industrin betalar ingen energiskatt på fossila bränslen och endast 21 % av koldioxidskatten (2). För år 2005 hölls koldioxidskatten för denna bransch oförändrad jämfört med år 2004. För energiintensiv industriell verksamhet finns särskilda regler som medger nedsättning av den delen av koldioxidskatten som överstiger 0,8 % av de framställda produkternas försäljningsvärde.

5.2 Handel med utsläppsrätter

Den 1 januari 2005 infördes ett system för handel med utsläppsrätter inom EU (2). Handelssystemet omfattar samtliga 25 medlemsländer och är utvecklat i enlighet med handelssystemet som ryms inom Kyotoprotokollet. Syftet med handelssystemet är att minska utsläpp av koldioxid på ett samhällsekonomiskt kostnadseffektivt sätt. Handel med utsläppsrätter är det viktigaste klimatpolitiska instrumentet inom EU:s program mot klimatförändringar (ECCP). Målet med programmet är att nå unionens åtagande om minskade utsläpp enligt Kyotoprotokollet.

Utsläppssystemet bygger på att varje medlemsland sätter ett tak för de nationella utsläppen för de nationella utsläppen för varje handelsperiod. Den första handelsperioden pågår mellan år 2005-2007 och fungerar som en inledande fas inför den internationella utsläppshandeln som enligt Kyotoprotokollet inleds år 2008. Direktivet gäller ett begränsat antal sektorer inom energiintensiv industri samt elproducenter och i Sverige inkluderas ca 38 % av koldioxidutsläppen i handelssystemet. På längre sikt kan ytterligare växthusgaser och sektorer komma att inkluderas i systemet.

5.3 Stöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus

Det finns idag två förordningar om stöd för konvertering från direktverkande elvärme (2005:1255) och från oljeuppvärmning (2005:1256) i bostadshus. Syftet är att stimulera konvertering till fjärrvärme eller individuell uppvärmning från biobränslen, berg-, sjö- och jordvärmepump samt komplettering med solvärme.

I den del som konverteringsstöden omfattar flerbostadshus krävs EG-kommissionens godkännande. Regeringen har efter ett godkännande från kommissionen utvidgat stödet till att även omfatta konvertering från direktverkande elvärme i flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler. När det gäller stöd för konvertering av oljeuppvärmning i flerbostadshus väntar regeringen på EG-kommissionens prövning.

5.4 Stöd för installation av solvärme i flerbostadshus och lokaler

Sedan den 1 juni 2000 kan ägare av småhus, flerbostadshus och lokaler få bidrag för installation av solvärme med vätska som värmebärare i bostäder och bostadsanknutna lokaler i enlighet med vad som anges i förordning (2000:287) om statligt bidrag till investeringar i solvärme. Stöd ges för installation av solvärme i både nybyggnation och befintliga lokaler med upp till 30 % av de stödberättigade kostnaderna. Bidragets storlek bestäms på grundval av solfångarens beräknade årliga energiproduktion och motsvarar 2,50 SEK/kWh. Det är dock begränsat till 5 000 kronor per lägenhet i flerbostadshus och 5 000

kronor per bostadsanknuten lokal, bidraget får dock inte överskrida 250 000 kronor per fastighet. Ansökan om stöd sker hos länsstyrelsen som prövar och beslutar om ansökningar om stöd. Boverket svarar för tillsyn och uppföljning av stödet.

Regeringen har beslutat om en förordning om stöd till solvärme i kommersiella lokaler som ska komplettera det stöd som idag finns för installation av solvärme i bostadshus. Stödet gäller sedan 1 juli 2006 och ges för att främja en effektiv och miljöanpassad användning av solvärme för uppvärmningsändamål i enlighet med vad som anges i förordning (2006:1028) om stöd för installation av solvärme i kommersiella lokaler. Stöd ges med högst 2,50 SEK/kWh av solfångarens årliga energiproduktion och bidraget får högst uppgå till 30 % av de arbets- och materialkostnader som är stödberättigade.

5.5 Investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet

För att förbättra möjligheterna till energieffektivisering i offentliga lokaler har regeringen föreslagit att det stöd² för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet, som infördes i maj 2005, förlängs i ytterligare två år till och med år 2008. Stödet ges med upp till 30 % av de stödberättigande kostnaderna. Dessa omfattar:

- Genomförande av energikartläggningar
- Konvertering av uppvärmningssystem baserade på el eller fossila energikällor till förnybara energikällor, värmepump eller fjärrvärme
- Anslutning till fjärrkyla eller frikyla
- Energieffektiviserande åtgärder

För installation av solcellsystem utgår stöd om upp till 70 % av de stödberättigande kostnaderna. Ansökan om stöd sker hos länsstyrelsen. Boverket svarar för tillsyn och uppföljning av stödet.

5.6 Klimp

Det svenska klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) har pågått sedan år 2003 och är i viss mån en fortsättning på de lokala investeringsprogrammen (LIP). Klimp innebär en möjlighet för kommuner och andra aktörer att söka bidrag för investeringar som antingen: minskar utsläppen av växthusgaser, innebär energibesparing eller innehåller intressant ny teknik som kan bidra till detta. Även företag kan söka bidrag, men då krävs att de utför åtgärder inom mer än ett län.

² Förordning (2005:205) om stöd till investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet

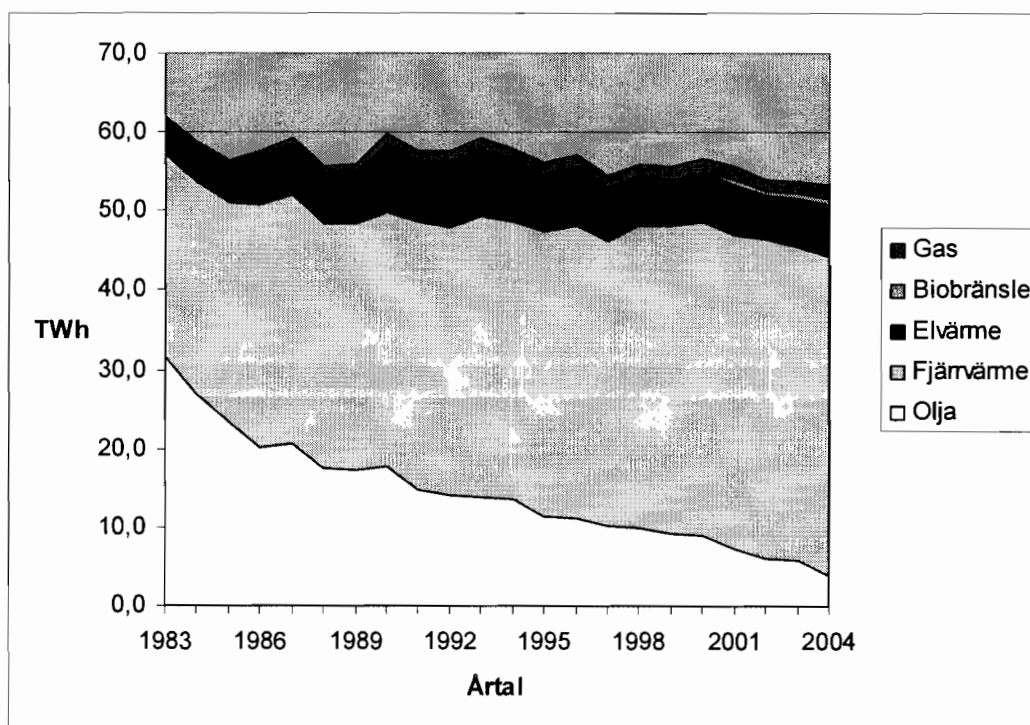
6 Sammanfattande beskrivning av nuläget

6.1 Det oljeeldade pannbeståndet

Den statistik som finns idag över det oljeeldade pannbeståndet, härrör från verksamhetsåret 2003 och omfattar drygt 376 000 oljepannor i Sverige, varav 40 000-50 000 värmepannor direkt berörs av insatsen. En kartläggning ska genomföras för att uppdatera dessa uppgifter, men redan nu finns indikationer på att antalet oljeeldade värmepannor är något lägre jämfört med 2003 års statistik, se kapitel 4.

6.2 Användning av fossila bränslen och utsläpp av koldioxid från bostads- och servicesektorn samt industrisektorn

Av de 93 TWh som totalt användes för uppvärmning inklusive varmvatten i bostäder och lokaler år 2004 beräknas 43 % ha använts i småhus och fritidshus, 31 % i flerbostadshus och 26 % i kontors- och affärslokaler samt offentliga lokaler. Avseende användning av olja för uppvärmningsändamål flerbostadshus och lokaler har den stadigt minskat under de senaste 20 åren till förmån för i första hand fjärrvärme, se figur 2. I den prognos som Energimyndigheten, i samarbete med Naturvårdsverket, tog fram år 2004 beräknas användningen olja minska med 49 % från 2004 fram till år 2010 och med ytterligare 39 % fram till år 2020 (1).

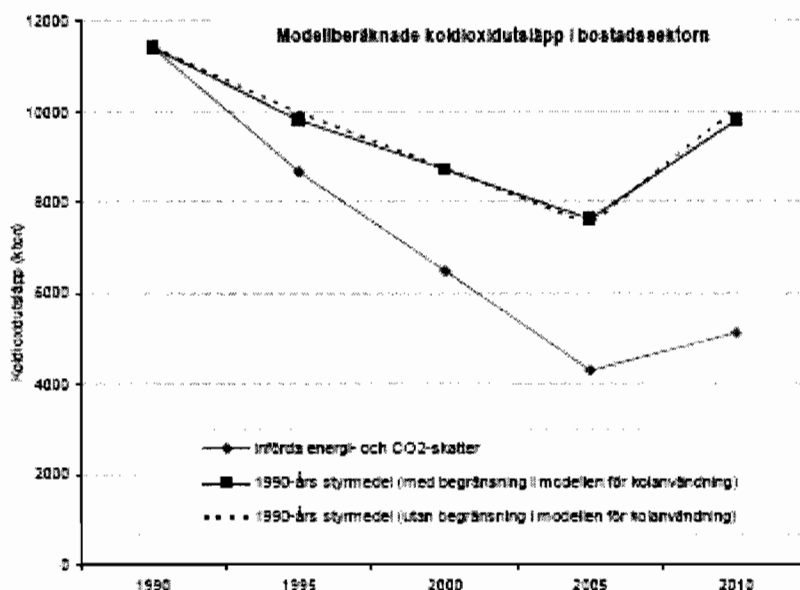

Figur 2: Fördelning av olika energislag för uppvärmningsändamål i flerbostadshus och lokaler under åren 1983-2004 (2)

I flerbostadshusen är fjärrvärme det dominerande uppvärmningsalternativet, ungefär 83 % av flerbostadshusen värmdes under 2004 med fjärrvärme, vilket medförde en användning på 24 TWh. Oljeuppvärmning förekom i 7 % av flerbostadshusen och uppgick till 2 TWh. I flerbostadshus ligger användningen av elvärme på samma nivå som användning av olja. Användning av gas och biobränslen för uppvärmningsändamål i flerbostadshus är lägre än övriga energislag, 0,6 respektive 0,2 TWh.

Även i kontors- och affärslokaler samt offentliga lokaler är fjärrvärme den vanligaste uppvärmningskällan. Ca 60 % av lokaltorna värmdes år 2003 helt med fjärrvärme och ytterligare 8 % värmdes delvis med fjärrvärme, vilket medförde en användning på 15,3 TWh. Elanvändningen för uppvärmning och varmvatten i lokaler uppgick till 3,9 TWh, medan 3,2 TWh olja användes för samma ändamål.

Som framgår av figur 3 nedan har utsläppen av koldioxid minskat och då sedan 1990. I diagrammet nedan ingår hela bostads- och servicesektorn, dvs. även småhus.

Figur 3: Beräknade koldioxidutsläpp i sektorn bostäder och service för fallet med införda energi- och koldioxidskatter jämfört med 1990 års styrmedel (3)

Den totala energianvändningen inom industrisektorn var år 2004 157,4 TWh vilket var en minskning med 0,5 TWh jämfört med år 2003. På kort sikt styrs industrins energianvändning av produktionsvolymen. På längre sikt påverkas den även av skatter, energiprisernas utveckling, energieffektivisering, teknisk utveckling m.fl. Oljeanvändningen har, trots en ökad industriproduktion, minskat kraftigt sedan år 1970, vilket möjliggjorts genom ökad elanvändning och energieffektivisering, idag svarar den för 14 %, eller 22 TWh, av industrins energianvändning jämfört med 48 % år 1970.

Den specifika energianvändningen, dvs. energiåtgången per krona produktionsvärde, är ett mått på hur effektivt energin används. Mellan 1970-2004 har den specifika energianvändningen minskat med 58 %.

Det totala antal TWh som insatsen omfattar ligger på drygt 5 TWh, vilket avser flerbostadshus och lokaler. Oljeanvändningen för uppvärmningsändamål inom industrisektorn är svårt att göra en bedömning av i dagsläget, men har troligen liten inverkan på den totala användningen inom ramen för insatsen.

6.3 Energimyndighetens aktiviteter

Programmet Uthållig kommun pågår åren 2003-2007. Arbetssätten inom programmet styrs av fem olika kommunernas egna initiativ och krafter, och bygger på fyra hörnstenar, nämligen: Utveckling av det lokala samarbetet, politisk förankring, nära samverkan med Energimyndigheten samt forskning som är knuten till Uthållig kommun. Ett möjligt arbetssätt är att påbörja insatsen i dessa kommuner, men framförallt att dra erfarenheter från detta program.

I september 2006 drog Energimyndigheten, Boverket, Konsumentverket och Naturvårdsverket igång med en gemensam energispar kampanj – en satsning för att öka kunskapen om hur du kan minska energiförbrukningen i ditt hem och samtidigt bidra till bättre miljö. De fyra myndigheterna ska informera om, och på vilka sätt de stödjer, energieffektivisering och användningen av förnyelsebara energikällor i hushåll, villor och flerbostadshus. Kampanjen ska även informera om lagen om energideklarationer som träder ikraft den 1 oktober 2006. Denna energieffektiviseringskampanj har starka beröringspunkter med informations- och rådgivningsinsatsen för värmepannor, varför dessa två insatser ska samordnas.

Regeringens satsning på vindkraftens utbyggnad samt att länsstyrelserna fått verksamhetsgrenen Omställning av energisystemet i sitt regleringsbrev innebär att länsstyrelsernas och Energimyndighetens samarbete kommer att behöva utvecklas på flera områden. Energimyndigheten ser redan nu flera områden som kan vara tänkbara för samarbete utöver vindkraftsområdet, däribland ökad produktion av förnybar energi och bebyggelsefrågor. Det senaste stämmer väl överens med de aktiviteter som ska bedrivas inom ramen för informations- och rådgivningsinsats för värmepannor. Myndigheten har redan tagit initiativ till intensifierat samarbete genom bl.a. utbildningar.

6.4 Sammanfattning av regionala aktiviteter

Det finns för närvarande tretton regionala energikontor i Sverige. Energitkontoren har bildats genom samarbete mellan länsstyrelser, kommunalförbund, näringsliv och kommuner. I flera av de län som idag saknar ett regionalt energikontor pågår diskussioner om att bilda ett nytt, alternativt att låta ett befintligt energikontor i angränsande län utvidga sitt geografiska huvudmannaskap.

Energitkontoren bedriver och katalyserar idag en omfattande projektverksamhet kring energieffektivisering och förnybara energikällor med finansiering från Energimyndigheten, EU, länsstyrelser, regionalförbund och andra organisationer. Energimyndigheten understödjer energikontorens arbete genom att bland annat avsätta medel för deras verksamhet inom följande tre områden:

- Samordning av energirådgivning: att samordna den kommunala energirådgivningen inom regionen genom nätverksträffar för de kommunala energirådgivarna, kompetensutveckling, gemensamma temasatsningar, mässor mm.
- Regional energiaktör och energikompetens för regionen: att vara regional energiaktör och inneha aktiv energikompetens inom regionen bland annat genom att bygga upp och administrera regionala nätverk inom områdena energieffektivisering och förnybar energi.
- Projektverksamhet: att initiera och genomföra nationella, regionala och lokala projekt om energirådgivning, -effektivisering och förnybar energi samt att initiera och delta i EU-projekt inom dessa områden.

Energimyndighetens roll är att i så stor utsträckning som möjligt samordna planerade aktiviteter inom "Informations- och rådgivningsinsats för fossileldade värmepannor" med pågående och planerade aktiviteter och projekt på lokal och regional nivå. Här nedan redovisas ett axplock av dessa.

Energikontor Sydost

Ett antal projekt pågår som syftar till att minska energianvändningen i flerbostadshus samt företag och fastigheter. Dessutom anordnas kortkurser i energieffektivisering för företag, fatigheter och mindre industrier. Den 5 oktober anordnas en energiträff i Nässjö för företag där Energimyndigheten deltar och informationsinsatsen för fossileldade värmepannor kommer att nämnas.

ÖNET

Energikontoret Örebro län, ÖNET, erbjuder företag i Örebro och Östergötlands län att delta i ett projekt som syftar till att öka intresset för energieffektiviseringsåtgärder inom industrin och samtidigt utbilda kommunala energirådgivare och nyckelpersoner i företagen i metoder för energianalyser och möjligheterna till energibesparingar. Dessutom drivs ett projekt för att ta bort hinder för oljekonverteringsprocesser. Man driver även ett nätverk som samlar fastighetsägare inom Örebro län med intresse för att utveckla företagen inom energi- och miljöområdet.

I samarbete med Energimyndigheten provade ÖNET under våren 2006 en modell för rådgivning och riktad information angående kombinationslösningar av sol- och pelletsvärme till innehavare av oljeeldade pannor, samt informera om det stöd som finns för vissa miljöförbättrande åtgärder i offentliga byggnader. Energikontoret agerade koordinator av aktiviteterna, som även genomfördes i Östergötlands län, och samlade 700 villaägare, 66 installatörer och konsulter, 43 fastighetsägare samt 24 företag med oljeeldning.

Jämtlands läns Energikontor

Energikontoret driver och deltar i ett antal projekt och arbetsgrupper som bland annat berör pelletsvärme, energiomställning, begränsad miljöpåverkan etc. Under hösten 2006 planeras en liknande aktivitet som har genomförts i Örebro och Östergötlands län.

Energibyrån Gotland

Hotell Toftagården är en anläggning som ingår i ett EU-projekt, vars syfte är att sprida kunskap om kombinerade träpellets- och solfångaranläggningar. Energibyråns roll är att hjälpa till vid dimensionering och utvärdering av Tofta gården anläggning där en omfattande mätutrustning har installerats.

Energikontor Värmland

Energikontor Värmland och Fastighetsägarna i Värmland är initiativtagare till ett nätverk för fastighetsägare. Syftet är att öka erfarenhetsutbytet mellan de fastighetsägare som aktivt verkar för energieffektivisering, sprida kunskap och

erfarenheter till fler inom ”branschen”, initiera gemensamma insatser eller projekt som gynnar alla medverkande.

Energikontoret i Mälardalen AB

Energikontoret bedriver ett arbete där de kommunala energirådgivarna får utbildning och vägledning i hur man ska möta och hjälpa små och medelstora företag i den egna kommunen.

Energikontoret Skåne

SparKraft är en informationskampanj som syftar till att sprida kunskap om energieffektivisering i södra Sverige. Den vänder sig främst till bygg- och fastighetssektorn. Dels genomförs intresseväckande möten samt fortbildningskurser i energieffektiv förvaltning.

Energiråd Väst

Inom verksamheten på ett företag finns det ofta en stor potential för energieffektivisering. Som ett steg i att väcka intresset för energifrågor samt som en del i arbetet för energirådgivarna att skapa nya kontaktytor mot denna målgrupp genomförs projektet frukost-/lunchträffar med energieffektiviseringstema. Västra Götalands Energikontor, Energiråd Väst, har tagit fram ett koncept för träffarna. I samband med detta tas material fram för att kunna genomföra en frukost-/lunchträff. Genom att öka intresset för energifrågor på företag är målet att detta i sin tur ska leda till genomförande av energieffektiviserande åtgärder inom verksamheten.

GDE-Net

Energikontoret i Gävleborg-Dalarna, GDE-Net, är motorn i ett nationellt pelletsprojekt. Målet är en pelletsbransch i samverkan som i större utsträckning än nu kan erbjuda helhetslösningar för pelletsvärme till villaägare. Dessutom har ett antal närvärmeutredningar genomförts.

Kommunförbundet Stockholms län

I Stockholms kommun har en uppföljning gentemot småhusägare med oljeuppvärmning genomförts. Bland annat har dessa tillfrågats om intresse av rådgivning rörande konvertering från oljeuppvärmning.

NENET

Tillsammans med Energitekniskt Centrum (ETC) i Piteå och Luleå tekniska universitet (LTU), avdelningen för energiteknik, driver Norrbottens Energikontor, NENET, Mål 1-projektet ”Energieffektivt företagande i Norrbotten”. Projektet, som har en tydlig jämställdhetsinriktning, vänder sig i första hand till:

1. Potentiella energibesiktare av små och medelstora företag i Norrbotten
2. Företag i Norrbotten som vill stärka sin lönsamhet och kvalitet genom energieffektivisering

Västernorrlands Energikontor

Länets energirådgivare ingår i ett regionalt nätverk för samordning och utveckling av kommunal energirådgivning. På regelbundna konferenser sker erfarenhetsutbyte, utbildning och studiebesök. Planering av gemensamma aktiviteter, inköp och annonseringar genomförs i nätverket. Inbjudan till mässor, temakvällar och seminarier sker i media. Lokala företag medverkar med information och visning av sina produkter i samband med de aktiviteter som ordnas av energirådgivarna.

7 Diskussion och slutsatser

EU-kommissionen har ställt ett återrapporteringskrav att en utvärdering av insatsen ska genomföras vartannat år från projektets ingångsättande. Eftersom insatsen än så länge är i planeringsstadiet ska en första utvärdering göras i slutet av år 2007. Det centrala registret över pannbeståndet är ett av verktygen som kan användas vid utvärderingen, men någon form av enkätundersökning kommer att tillämpas som komplement.

Redovisningen i kapitel 5 visar bland annat att användningen av olja för uppvärmningsändamål minskat under de senaste 20 åren och trenden verkar enligt rådande prognoser hålla i sig. Det finns därför goda förutsättningar för att oljeanvändningen för uppvärmningsändamål, som år 2004 motsvarade drygt 5 TWh för de berörda målgrupperna, kommer att vara nära noll år 2020. Energimyndigheten ser att en riktad informations- och rådgivningsinsats till fastighetsägare med fossileldad uppvärmning kan verka som en kunskapsspridare om alternativa lösningar och medverka till att hållbara uppvärmningslösningar blir installerade och till att negativa konsekvenser på byggnader och inomhusmiljö undviks. En strävan är att nå ut till de målgrupper som ännu ej fått upp ögonen för de möjligheter till konvertering och effektivisering som finns.

Energimyndigheten har redan idag ett etablerat samarbete med energikontoren i andra sammanhang och ser dessa som en viktig kanal för att nå ut till de olika målgrupperna. Initiativet till informations- och rådgivningsinsatsen har mottagits väl såväl från energikontoren som andra branschaktörer.

8 Referenser

1. Prognoser över utsläpp av växthusgaser – Delrapport 1 i Energimyndigheten s och Naturvårdsverkets underlag till Kontrollstation 2004, ER 20:2004
2. Energiläget 2005
3. Ekonomiska styrmedel i energisektorn – En utvärdering av dess effekter på koldioxidutsläppen från 1990, ER 2006:06
4. Styrmedel inom klimatpolitiken – modellberäkningar samt problemorienterade beskrivningar och analyser (ER 21:2003)
5. Informations- och rådgivningsinsats för värmepannor – Förslag till kommunikationsstrategi och uppföljning av informationsinsats om värmepannor till medelstora fastigheter